

Czy więc istniał lub powstał romantyzm, który można nazwać „industrialnym”? Nie i tak! Nie, bowiem formuła „romantyzmu industrialnego” opisuje tylko rodzaj relacji między „ja” romantycznym (złożonym, koniecznie z komponentem duchowym) a jednym z aspektów zmieniającego się świata – aspektem cywilizacyjnym. Równie dobrze, ustanawiając tę relację, moglibyśmy mówić o romantyzmie urbanistycznym, technologicznym, scjentystycznym.

Tak, bo jest to formuła scalająca wszystkie wymienione aspekty niepokoju cywilizacyjnego. Po prostu formuła uogólniająca. Istnieje wiele „odpowiedzi” na pytanie o naturę relacji „ja” romantycznego oraz pragmatycznej cywilizacji schyłku XVIII i pierwszej połowy XIX wieku: od geognozji i idealistycznej filozofii natury po utopie przyszłości i katastrofizm dziewiętnastowieczny. Zgromadzone w tej książce prace punktowo pokazują zarówno źródła, jak i konsekwencje romantycznej – pełnej ambiwalencji – fascynacji industrializacją, cywilizacją we wszystkich jej przejawach: pięknych i groźnych. Pokazują też narodziny nowego piękna: piękna, które zapisuje świat wczesnej nowoczesności, świat cywilizacyjnie przeorany, autonomizujący się wobec natury w procesach technologizacji, urbanizacji, industrializacji i scjentycyzacji.

Nie można jednak na ich podstawie powiedzieć, że to, co cywilizacyjne, naukowe i industrialne, podporządkowało sobie w pierwszej połowie stulecia to, co duchowe, co konstytuuje „ja” romantyczne. Wręcz odwrotnie: wprawdzie postęp cywilizacyjny intensyfikuje życie wewnętrzne romantyków, ale w odpowiedzi na ów impuls usiłują oni spirytualizować cywilizację, postęp, wręcz mistycyzują go, wpisując nadto w różnie zaprojektowane figury zmiany polityczno-społecznej dokonującej się w skali globalnej. Co widać nawet w towianistycznym IV Kursie prelekcji Mickiewicza w Collège de France.

„Romantyzm industrialny” nie jest ściśle wyodrębnionym subnurem, odmianą romantyzmu, lecz jedną z relacji, rodzących niepokojące pytanie i odpowiedzi, w jakie wikłał „ja” romantyczne wiek elektryczności, pary i dagerotypu.

Ze wstępu prof. Jarosława Ławskiego (UwB, Białystok)

ISBN 978-83-7657-564-3

ROMANTYZM INDUSTRIALNY. STUDIA I SZKICE

ROMANTYZM INDUSTRIALNY

STUDIA I SZKICE